

MAASEUTUYHTEISÖJEN KESTÄVÄ TOIMINTA-HANKE/ MATKARAPORTTI 21.-24.4.2005 VARSOVA JA BALTOW, PUOLA

Neoliittisen kauden piikivityöläinen. Kuva Anne Lahikainen

MAASEUTUYHTEISÖJEN KESTÄVÄ TOIMINTA-HANKE/ MATKARAPORTTI 21.- 24.4.2005 VARSOVA JA BALTOW, PUOLA

Ajankohta 21.-24.4.2005

Osallistujat: Liisa Helanto, toiminnanjohtaja, Päijänne-Leader+
Sanna Heimala, projektipäällikkö, Päijänne-Leader+
Anne Lahikainen, projektipäällikkö, Päijänne-Leader+
Seija Werner, tulkkki (mukaan Varsovasta)
Jaakko Kivinen, toimitusjohtaja, ProAgria Häme
Paula Salomäki, asiantuntija, ProAgria Hämeen Maaseutukeskus,
Päijänne-LEADER+ -hallituksen jäsen
Maija-Liisa Mamia, hallituksen varapuheenjohtaja, Päijänne-LEADER+
Matti Järvinen, hallituksen jäsen, Päijänne-LEADER+
Olavi Salminen, hallituksen jäsen, Päijänne-LEADER+
Birgitta Stjernvall-Järvi, hallituksen jäsen, Sysmän Suvisoiton tuki
Pirjo Vilen, hallituksen jäsen, Sysmän Suvisoiton tuki
Jukka-Pekka Jauhiainen, toiminnanjohtaja, Etpähä
Erkki Saarinen, hallituksen jäsen, Päijät-Hämeen kylät
Kyösti Toivonen, hallituksen jäsen, Etpähä

Aimo Anttila, hallituksen jäsen, Etpähä
Raimo Honkanen, hallituksen jäsen, Etpähä
Eira Mutala, hallituksen jäsen, Päijät-Hämeen kylät
Kaarina Lehto, hallituksen jäsen, Päijät-Hämeen kylät
Rauno Hännikäinen, hallituksen jäsen, Toritun kyläyhdistys
Atte Härkälä, hallituksen jäsen, Toritun kyläyhdistys
Jarmo Ylätalo, hallituksen jäsen, Toritun kyläyhdistys
Alpo Lähteenmäki, hallituksen jäsen, Toritun kyläyhdistys
Veijo Pastila, hallituksen jäsen, Toritun kyläyhdistys
Hannu Rinne, hallituksen jäsen, Heinolan kyläyhdistys
Johanna Laakso, hallituksen jäsen, Heinolan kyläyhdistys

Vierailun isäntä: Jarosław Kuba, toiminnanjohtaja, "Bałt" Association ja
varapuheenjohtaja, "Flint Circle" toimintaryhmä

Vierailun tarkoitus: Vierailu liittyi esiselvityksen pohjalta 1.7.2004 alkaneeseen
kansainväliseen Maaseutuyhteisöjen kestävä toiminta- hankkeeseen,
jossa yhteistyökumppanina on Irlanti. Puola on mukana
esiselvityspohjalta, jolloin mahdollista tulevaa yhteistyötä mietitään.
Matkan aikana tutustuttiin Puolan tämän hetken tilanteeseen, tuleviin
suunnitelmiin ja jo toteutettuihin hankkeisiin. Lisäksi keskusteltiin
mahdollisuuksista tulevaisuudessa tehtävään yhteistyöhön.

Ohjelma: Katso liite

Raportin laatijat: Sanna Heimala ja Anne Lahikainen

MATKAKUVAUS

Torstai 21.4.2005

Varsovan viranomaistapaaminen

Ryhmä saapui torstaina aamulennolla kymmenen aikaan Varsovaan, jossa oli bussi yhteiskuljetusta varten odottamassa. Aamupäivällä oli viranomaistapaaminen, johon ryhmästä osallistuivat Liisa Helanto, Jukka-Pekka Jauhiainen, Jaakko Kivinen, Paula Salomäki ja Sanna Heimala. Muilla oli mahdollisuus tutustua Varsovaan sinä aikana. Puolan tämän hetken tilanteesta keskusteltiin Maaseudun kehittämiskeskuksen johtajan Ryszard Kaminskiin ja Maaseutuyhteistyötahaston päällikön Urszula Budzich-Szukalan johdolla. He kertoivat, että Puolassa LEADER-toiminta kuuluu Maatalousministeriön alaisuuteen ja aktiivisesti töitä LEADER-toimintatavan eteenpäin viemiseksi on nyt tehty noin 2 vuotta. Alun perin kaikki alkoi vuonna 1999, jolloin tehtiin ensimmäinen tutustumismatka Portugaliin ja sen jälkeen Irlantiin. Toimintatapa todettiin hyväksi ja sen jälkeen sitä on esitelty eri tahoille ja järjestetty koulutuksia paikallistason kehittäjille ja tapaamisia asiasta kiinnostuneiden osapuolten kanssa. Tällä hetkellä Puolassa on kymmeniä (70) paikallisia toimijoita, joista suurimmalla osalla (49) on myös koulutusta saaneita jäseniä aktiivisessa toiminnassa

mukana. Maata kiertäviä kouluttajia on tällä hetkellä 10 henkilöä. Toiminnasta on järjestetty medialle kansallinen tiedotuskampanja ja yhteistyötä tehdään ministeriön ym. yhteistyökumppaneiden kanssa. Parhaillaan kootaan yhteen eri alojen osajia, joiden kanssa yhteistyötä voidaan rakentaa (esim. ympäristöasiat).

Hakemuksia toimintaryhmätyöstä kiinnostuneilta paikallisilta toimijoilta on tullut jo vajaat 250 kpl, joista yli 200 on hyväksytty jatkoon. Seuraavaksi mietitään ryhmien muodostamista, ohjelmaa, rahoitusta jne. Tavoitteena on, että tulevalla ohjelmakaudella Puolassa olisi noin 170 toimivaa ryhmää. Alkuun ei ole varattuna investointirahaa, vaan siihen on mahdollisuus vasta myöhemmässä vaiheessa. Ensimmäisenä vaiheena on keskeistä rakentaa toimintaryhmät sekä niiden periaatteet ja strategiat. Puola on tehnyt yhteistyötä myös lähialueiden kanssa eli Unkarin, Slovakian ja Tsekin tasavallan. Näiden maiden kesken on ollut puhetta yhteisen kriteeristön sekä tietokannan luomisesta toimintaryhmille. Liisa Helanto kertoi Suomen tilanteesta, jossa käsillä on uuden ohjelman laatiminen ja tähän mennessä saavutettujen tulosten läpikäyminen. Hän piti tärkeänä, että muistetaan toimintatavan olevan ruohonjuuritason toimintaa. Tapaamisen jälkeen oli mahdollisuus osallistua maaseudun kehittämiseen liittyvään kansainväliseen seminaariin ja tavata seminaarissa mukana olleita suomalaisasiantuntijoita.

Iltapäivällä matka jatkui kohti Baltowia. Noin 200 km matkaan kului yli neljä tuntia, sillä tie oli kapea ja huonokuntoinen. Lisäksi bussikin oli parhaat päivänsä nähnyt.

Illalla saavuttiin Baltowin kylään, jossa majoittuminen oli paikallisessa hotelli Lesne Katyssa. Hotellia oltiin juuri laajentamassa eli remontti oli parhaillaan käynnissä.

Illallinen nautittiin isäntien kanssa.

Perjantai 22.4.2005

Neoliittisen kauden piikivikaivos

Aamupäivällä ryhmä tutustui neoliittisen kauden piikivikaivokseen, jossa työt on aloitettu jo 5000 vuotta sitten. Kivikaudella piikiveä pidettiin arvossa, koska siitä saatiin lohkottua teräväsärmäisiä kappaleita keihään- ja nuolenkärjiksi, kirveiksi, veitsiksi, kaapimiksi ja ongenkoukuiksi. Kiveä louhittiin kaivoskäytävissä, joiden syvyys vaihteli 1-11 metrin välillä. Piikivi on tummaa kiviainesta vaalean lohkokiven sisällä. Kaivetuista lohkareista noin 90 % materiaalista heitettiin pois ja vain 10 % sisälsi piikiveä. Alueelle on rakennettu reilut kaksi vuotta sitten näyttelytila, jossa esitellään piikiven louhimista neoliittisellä ajalla. Rakennuksen rahoittajana on amerikkalais-saksalainen säätiö. Neoliittisellä kaivosalueella on 200 avokaivoskuilua, jotka on suojeltu ympäristö- ja kulttuuriarvojensa vuoksi. Alue on löydetty 1992 ja se on ainutlaatuinen koko Euroopassa.

Vierailijat pääsivät käymään myös 11 metriä syvässä kaivoskuilussa. Siellä oli nähtävissä alkuperäisiä, matalia kaivantoja, mutta turisteille suunnatut, korkeat käytävät oli tehty jälkepäin. Seinissä näkyi kuitenkin aitoa piikiveä lohkokiven seassa. Opastuskeskuksen sisätiloissa oli esillä historiaa ja piikivestä tehtyjä esineitä.

Alueelle oli rakennettu myös mielenkiintoinen neoliittiskauden kylä, joka demonstroi asustusta 4500 eKr. Todellisuudessa asumisen merkkejä on löydetty 9 kilometrin päästä kaivoksesta eli kylä ei sijainnut kaivosten yhteydessä. Kylässä järjestettiin kesällä juhlia ja työnäytöksiä. Neoliittinen kaivos ja kylä ovat perheelle suunnattuja matkailukohteita. Alueella on hyvät pysäköintitilat ja sosiaalitilat, mutta vierailijoita on ollut vähän. Yksi vierailijoiden ryhmä ovat koululaiset. Alue on auki toukokuusta

lokakuuhun. Tulevaisuudessa kehitetään markkinointia, jotta ainutlaatuiselle alueelle saadaan enemmän kävijöitä.

Matkalaiset yhteiskuvassa. Kuva Anne Lahikainen

Viranomaistapaaminen Ostrowiecin kaupungissa

Ostrowiecin alueen paikallisviranomaiset toivottivat suomalaiset vieraat lämpimästi tervetulleiksi. Päivän aikana kuultiin runsaasti asiaa Puolan maataloudesta ja maaseudun kehittämisestä sekä alueen seutukuntatalolla että kaupungintalolla. Puheenvuoroja käyttivät apulaiskaupunginjohtaja Jaroslaw Wilczynski, Maatalouden neuvontakeskuksen johtaja, Maatalouden kehittämisskeskuksen johtaja Slawomir Wojcik, kyläpäällikkö (kylän vanhin) Waldemar Marek Paluch, joukko eri yksiköiden päälliköitä, luottamushenkilöitä ja vierailijoiden puolesta ProAgria Hämeen toimitusjohtaja Jaakko Kivinen. Paikalla oli myös median edustajia.

Alue on itsehallintoyksikkönä nuori eli 6 vuotta sitten (1999) tehtiin valtakunnallinen hallintomuutos. Alueeseen kuuluu 6 kuntaa ja 125 000 asukasta sekä 3 suurkaupunkia, joista Ostrowiec on hallinnollinen keskus. Kaupunginvaltuustossa on 25 jäsentä, kaupunginjohtajan lisäksi 2 apulaiskaupunginjohtajaa, kaupungintalon johtaja ja talousjohtaja. Työntekijöitä kaupungin palveluksessa on muutamia tuhansia. Kaupunki on 400 vuotta vanha ja siellä asuu noin 80 000 asukasta. Kaupungissa on alueen suurin teollisuus, kulttuuritarjonta, pankit, maatalouden kehittämisestä vastaavat viranomaiset jne. Kaupungissa on olympiatason uimahalli, joka toimii puolalaisille uimareille valmennuskeskuksena. Hallitseva teollisuudenala on ollut terästeollisuus, joka on tuonut kaupunkiin myös asukkaita. Tilanne on vaikeutunut ja työttömyys kasvanut markkinatalouteen siirtymisen jälkeen 15 vuotta sitten. Silloin teollisuus työllisti vielä 17 000 työntekijää, mutta nyt vain 2000. Alueella onkin peräti 27 % työttömyys, kun koko Puolassa luku on 18 %. Tulevaisuudessa apua toivotaan elintarviketeollisuudelta ja matkailulta, jolle seutu on hyvin sopivaa (mm. metsiä, järviä, puhdasta ilmaa ja vuoria). Lisäksi panostetaan hyvätasoiseen ja laajaan koulutusvalikoimaan, jotta nuoret kouluttautuisivat ja saisivat myös parempia työmahdollisuuksia alueelta poismuutto sijaan. Alueella on noin 20 000 koululaista ja ammatti- ja korkeakouluopiskelijoita noin 10 000. Kehittämisstrategiassa tärkeimpinä asioina ovat koulutus ja tiede. Aluehallinto hoitaa terveydenhuollon (sairaalat,

terveyskeskukset), sosiaalivakuutusasiat (päivähoito, vanhainkodit), tieinvestoinnit sekä koulutuksen.

Lääni kattaa 33 % koko Puolan maatalouden pinta-alasta ja 60 % siitä on maanviljelysmaata. Tiloja läänin alueella on 125 000 (alkaan 1 ha tiloista) ja seutukunnassa 6 800 kpl. Koko Puolassa tiloja on noin 2 miljoonaa ja keskipinta-ala 5 ha. Maatiloilla on pinta-alaverotus. Alueella viljellään ja kasvatetaan mm. vehnää (noin 7 tonnia/ha), ohraa, ruista, perunaa, porkkanaa, kurkkua, omenaa, luumuja ja kirsikoita. Osa maasta on laitumena ja metsänä. Lisäksi tärkeitä ovat maidontuotanto ja sikojen kasvatusta. Noin 70 % maasta on hyvää viljelysmaata ja suhteellisen puhdasta tehtyjen tutkimusten mukaan, joten se sopii hyvin myös luomuviljelyyn. Maista 61 000 ha on maatalousmaana (kyntömaa, niityt, puutarha) ja metsiä on yli 18 000 ha, joista reilut 4 000 yksityisten omistuksessa loput valtion.

Maatalouden neuvontakeskus on valtiollinen, joka toimii seutukunnan alueella 13 erisäilytysalaosaston voimin. Se työllistää alueella noin 300 työntekijää. Päätehtäviä ovat mm. luomutuotanto, maaseutumatkailu, erilaisten uusien tuotantoteknologioiden kehittäminen ja ympäristönsuojelu. Lisäksi sen yritysosasto ohjaa maatilojen taloudellista toimintaa (esim. kirjanpito). Oma osastonsa on myös maaseudun kehittämisellä. Muuta toimintaa ovat mm. koulutusosasto (jossa mm. 4H-kerhot, tiedotusta sekä kirjasto), luentosalit, pieni hotelli, tutkimuslaboratorio jne.

Keskeistä kaikessa toiminnassa on huomioida EU:n ehdot ja hyödyntää sieltä saatavat tuet. Siinä on onnistuttu hyvin, sillä alue on toiseksi aktiivisin alue EU-rahoiden käytössä Puolassa. Tärkeää on myös saada tilat EU:n edellyttämälle tasolle, joka käytännössä tapahtuu esim. suurentamalla tiloja ja tekemällä sukupolvenvaihdoksia. Pienistä tiloista luopuminen ei ole näköpiirissä, sillä monet eivät halua luopua maistaan ja tutusta elämäntavastaan. Tällä hetkellä päätoimisista viljelijöistä 40 % tuottaa jotain myös markkinoille, mutta luku on vähenemässä ja uusia tulonlähteitä on kehitettävä perinteisen maatalouden ohelle. Maataloudesta ja siihen verrattavista elinkeinoista elantoa saavia on alueella noin 30 % väestöstä ja kaiken kaikkiaan maaseudulla asuu noin 50 % alueen asukkaista. Viljelijöiden keski-ikä yli 50 v.

Maatalouden kehittämiskeskus puolestaan neuvoo, myöntää tukia ja kehittää alueen maataloutta EU:n standardien mukaiseksi. Sen tehtäviin kuuluvat mm. pinta-ala-avustukset, EU:n maatalousrahaston maaseudun kehittämiseen tarkoitettut varat, sukupolvenvaihdokset, luomuviljely ja metsitys. Alueella on myös perinnemaisemia ja niitä kehitetään lisää koko ajan.

Seutukunnan toimistossa oleva investointiosasto on suurien haasteiden edessä. Iso ja nopea muutos 15 vuotta sitten kommunismin päätyttyä on edelleen käynnissä. Ja vasta vuosi EU:n jäsenenä on takana. Ihmisten asenteet ja tavat toimia muuttuvat hitaasti ja uusi hallinto on myös uuden opettelua. Ihmiset ovatkin saaneet ”pikakurssin” itsehallinnosta, yrittäjyydestä ja talouteen liittyvistä asioista. EU:lta on saatu miljoonia euroja investointeihin ja rahoja on käytetty mm. kouluihin ja terveydenhuoltoon. Mallia on haettu Suomesta, Saksasta ja Ranskasta. Osasto on myös paikallisten LEADER-toimijoiden kokoontumispaikka, jossa yhteistyömahdollisuuksia mietitään.

Apulaiskaupunginjohtaja Wilczynski tekee yhteistyötä Baltowin alueen toimintaryhmän kanssa (mukana hallituksessa) ja on erittäin kiinnostunut maaseudun kehittämisestä. Hänen mielestään alue tarvitsee vahvan maaseudun, jolle kaupunki puolestaan tarjoaa palvelujaan (”symbioosi”).

Suomen maatalouden tilanteesta ja haasteista kertoi Jaakko Kivinen.

Lopuksi vierailun isännät kertoivat olevansa hyvin iloisia vierailusta alueelleen ja toivoivat kokemusten jakoa tulevaisuudessa.

Lounas nautittiin Baltowissa paikallisessa kylätalossa, jossa Klub Baltek samalla esittäytyi. Jarek Kuba, on yhdistyksen puuhamies ja rohkea ideoija. Hänellä on selkeä visio siitä, miltä kylä näyttää 3 – 5 vuoden kuluttua. Talo oli vielä pari vuotta sitten todella huonossa kunnossa ja sitä ei juuri käytetty. Kyläläiset ovat kunnostaneet talon talkoovoimin ja yhdistys on hakenut ulkopuolista rahoitusta. Nyt talo on päässyt mukaan työvoimahallinnon projektiin ja näin on voitu palkata työntekijöitä talolle töihin. Lisäksi tehdään tietysti paljon talkootöitä. Joka päivä auki olevalla talolla on tarkoitus tarjota ruokailumahdollisuus kyläläisille sekä vieraille. Kylän naiset ovat keränneet perinteisiä reseptejä, joita kehitellään ruokalistalle tarjottavaksi. Näitä perinteisiä puolalaisia ruokia saivat vieraat nauttia kylätalossa niin lounaalla kuin päivälliselläkin. Yhdistys on tehnyt kylässä viime vuosien aikana paljon ympäristönhoidollisia töitä, mm. joenuoman raivausta, puiden kaatoa, näköalapaikkoja, opasteiden ja opastetaulujen tekoa, karttoja ja muita matkailua edistäviä toimia.

Baltowin paikalliset viranomaiset

Lounaan jälkeen iltapäivällä oli lämminhenkinen tapaaminen Baltowin kunnantalolla kylän asukkaiden ja paikallisten viranomaisten kanssa. Joukossa oli myös tuttuja viime vuoden Suomen vierailulta eli Piotr Dasios (maaseutuohjelmien johtaja), Grzegorz Rdzonek (maanviljelijä, maaseutumatkailu), Irena Dąbek (kunnanhallituksen jäsen), Krystyna Olejek (kunnan maaseutuosaston työntekijä) ja Ryszard Kieloch (kunnanhallituksen puheenjohtaja). Kunnanjohtaja, maanviljelijä itsekin, kertoi Baltowin alueesta ja tulevista haasteista. Alue on laajuudeltaan 10 500 ha, 16 kylää ja 4050 asukasta, joista työttömänä 493 henkilöä. Seutu on hyvä matkailualue; puhdas luonto, kalliot, laaksot, lähteet, arkkitehtuuri, historiaa, urheilumahdollisuuksia, piikivikaivos, dinosaurukset jne. Kuntaa kiinnostaa kehittää alueen LEADER-toimintaa ja se onkin mukana rahoittamassa sitä. Lisäksi se tekee yhteistyötä erilaisten järjestöjen kanssa. Ongelmana on kuitenkin, että varoja tarvitaan niin moneen tärkeään asiaan yhtä aikaa kuten teiden ja siltojen kunnossapitoon ja rakentamiseen.

Vapaaehtoistyö on Puolassa alussa ja siitä yhtenä esimerkkinä vietetään kerran vuodessa ”kansallista siivouspäivää”. Silloin kunnan alueella siistitään mm. teiden varsia ja kylien ympäristöjä. Vapaaehtoistyö on myös alussa. Omakotitaloissa ja rivitaloissa asuvia ihmisiä yritetään aktivoida sillä, että he pitävät oman pihansa ja katuosuutensa kunnossa. Lisäksi asukkaat (mm. maaseutunaisten piiri) ovat hyvin mukana järjestämässä erilaisia tapahtumia, joihin tehdään talkootöitä. Tulevaisuudessa varmasti mietitään myös erilaisia yhteistyömuotoja naapurikuntien ja seudullisestikin asukasluvun laskiessa ja talouden tasapainottamiseksi.

Baltowin paikallisia viranomaisia, seisomassa matkan isäntä Jaroslaw Kuba. Kuva Anne Lahikainen

Yhteistyöneuvottelu

Päivä jatkui paikallisen toimintaryhmän Flint Circlen edustajien kanssa yhteisellä neuvottelulla, jossa pohdittiin mahdollista yhteistyötä tulevaisuudessa. Kokoukseen osallistuivat isäntien puolelta toiminnanjohtajan lisäksi hallituksen jäseniä, mm. hallituksen puheenjohtajana toimiva apulaiskaupunginjohtaja Jaroslaw Wilczynski. Vieraista paikalla olivat Liisa Helanto, Sanna Heimala ja Jukka-Pekka Jauhiainen. Aluksi isännät kertoivat tilanteestaan ja tulevaisuudensuunnitelmista. Flint Circleen sai alkunsa Balt-seurasta noin 4 vuotta sitten ja noin 2,5 vuotta sitten oli ensimmäinen tapaaminen nykyisen vetäjän, vierailun isännän, Jarek Kuban kanssa. Toimintaryhmätyön aloittamisessa on keskeisenä ollut paikallinen liikemies, joka aktiivisesti ja määrätietoisesti on ajanut asiaa eteenpäin. Nyt siihen kuuluu 9 maaseutukuntaa ja toimisto tulee sijaitsemaan Ostrowiecissä, jonka läpi ihmiset alueelle tulevat. Toimintaryhmään halutaan yhteistyökumppaneiksi noin 50 yhdistystä ja osakasta, joista 10-15 ovat toiminnassa aktiivisesti mukana. Isännät halusivat nimenomaan korostaa sanaa yhteistyökumppanit, partnerit, koka toiminnassa on keskeistä juuri yhteistyö. Myös kuntien, median sekä paikallisten liikemiesten ja yritysten mukanaolo on keskeistä. Paikalliset yritykset ovat useimmiten pieniä perheyriytyksiä ja ne halutaan pitää mukana alueen kehittämistyössä. Tärkeää on myös tutustua muiden toimintaryhmien ja toimijoiden toimintatapoihin ja osaamiseen sekä pitää toiminta ruohonjuuritasolla yhdessä tehden yhteisen päämäärän hyväksi. Toiminta tulee suuntautumaan matkailuun, myös taloudellisesti ajatellen. Tarkoituksena on olla mukana matkailualan tapahtumissa, kehittää erilaisia kulttuuritapahtumia ja täydentää turistipalveluja. Ideoina ovat mm. kävelyreitit ("Baltowin solmu" ja "Kilpikonna ja Dinosaurius") ja meripihkareitti Etelä-Puolasta aina Gdanskiin asti.

Puolan toimintaryhmätyö tulee jatkossa sisältämään vahvasti myös kansainvälistä toimintaa ja yhtenä mahdollisena yhteistyökumppanina voisi olla Päijät-Hämeen maaseudun kehittämissyhdystys. Kokouksessa ideoitii mahdollisia yhteistyömuotoja,

joita jatkossa pyritään kehittämään eteenpäin. Yhteistyötä voi liittyä mm. paikalliseen matkailuun ja kulttuuriin/historiaan ja mukaan voisi tulla myös Irlanti. Sysmän kirjakylän kanssa voisi löytyä yhteistä toimintaa, joka tuli esiin puhuttaessa mm. puolalaisen kirjailijan Witold Gombrowiczin suunnitteilla olevasta museosta. Lisäksi Jarek Kuba viimeksi Suomessa käydessään (EU-komission seminaari Kauhajoella) kiinnostui Kauhajoen teknologiapuistosta ja haluaisi siltä pohjalta miettiä Suomen ja Puolan mahdollista yhteistä ”innovaatiokeskusta” esim. matkailun alalle. Siihen voisi sisältyä yhteistä kehitystyötä, markkinointia, tapahtumia ja muuta toimintaa.

Päivä päättyi kylän asukkaiden järjestämään illanviettoon, jossa nautittiin hyvästä seurasta, runsaasta pitopöydästä ja musiikkiesityksistä. Mukana oli kyläläisten lisäksi vierailun aikana tutuiksi tulleita viranomaisia ja vapaaehtoisia.

Remonttia kaipaava palatsi. Kuva Anne Lahikainen

Lauantai 23.4.2005

Witold Gombrowicz-museo

Aamiaisen jälkeen alkoi kierros Puolan kuuluisimman ja samalla hyvinkin kritisoidun kirjailijan Witold Gombrowiczin (1904-1969) museosta, joka tällä hetkellä sijaitsee pienissä ja ahtaissa tiloissa junaradan vieressä. Museossa on kaksi huonetta ja siellä olevat huonekalut ovat kirjailijan äidin kotoa. Uuden museon rakentamiseksi on perustettu rahasto, johon on haettu osakkaita. Tontti on jo tiedossa. Varojen hankkimiseksi rahasto on julkaissut kirjan, joka kertoo kirjailijan elämän lisäksi alueen historiasta. Kirjailijan isovanhemmat olivat kotoisin Liettuasta, mutta muuttivat Puolaan ja hänen äitinsä syntyi nykyisen museopaikan läheisyydessä. Isä oli menestyvä laki- ja liikemies, joka käynnisti Puolassa metalliromun keräyksen. Hän perusti myös paperitehtaan, jolle antoi nimen poikansa mukaan.

Puolassa kommunismin vastustajana pidetty Gombrowicz oli eksistentiaalisti, jonka tuotannossa suurimpana teemana on yksilön suhde kulttuuriin ja toiseen ihmiseen. Suurimman osan tuotannostaan hän kirjoitti ulkomailla Argentiinassa, johon hän muutti juuri ennen toista maailmansotaa ja asui siellä 24 vuotta. Hän myös kuoli

ulkomailla eli Ranskassa 1969. Hänen romaanejaan ja näytelmiään on julkaistu 30 kielellä. Pääproosateos on *Ferdydurke*, joka satiirin keinoin kertoo kulttuurin ja ihmisten naamiroleikkien välisistä suhteista. Suomeksi on ilmestynyt *Pornografia*-teos, joka sijoittuu oloihin, jotka muistuttavat natsien miehittämää Puolaa. Edellä mainituista teoksista on myös tehty elokuvat. Hän joutui sensuuriin kotimaassaan ja vasta 1986 julkaistiin hänen ensimmäinen teoksensa Puolassa. Teosten tekijänoikeudet ovat yhä hänen leskellään. Vaikka kirjailija Euroopan mittapuussa on modernismin keskeisiä nimiä, tiedetään hänen elämästään melko vähän. Teoksissaan hän kuitenkin käsittelee usein Ostrowiecin alueen elämää ja ihmisiä.

Museosta matka jatkui eteenpäin talon ympäristöön, jota *Pornografia*-teos kuvaa. Tällä hetkellä rakennuksessa toimii koulu ja tulevaisuudensuunnitelmiin kuuluu sen muuttaminen nuorisotaloksi säätiön avustuksella.

Baltowski Park Jurajski

Matka jatkui takaisin Baltowiin, jossa vuorossa oli kävelyretkelle ylös vuorelle. Siellä sijaitsi yli 100 vuotta sitten firenzeläisen mallin mukaan rakennettu suuri palatsi. Se oli pahoin vaurioitunut ja kärsinyt mm. tulipalosta. Palatsin alkuperäiset omistajat ovat aikoinaan paenneet eripuolelle Eurooppaa ja ovat nyt erimieltä palatsin myymisestä tai luovuttamisesta kylän / kunnan omistukseen. Rakennus on kuitenkin niin suuri, että sen kunnostamiseen ei varmastikaan löydy rahaa omistajaperheeltä, puhumattakaan kunnan resursseista. Palatsia ympäröi laaja puistoalue, jonka lehmuskujat ovat paikoin vaarallisen huonossa kunnossa. Hoito- ja kunnostustöitä, esim. lahojen runkojen merkitsemistä, tulisi turvallisuuden vuoksi tehdä. Kävelyreitti jatkui alas Kamienna-joen rantaan, jossa odottivat paikallinen televisiokanava ja kaksi lautta valmiina viemään vieraat seuraavaan kohteeseen eli Dinosauruspuiستoon. Yhteen lauttaan mahtuu istumaan noin 15 ihmistä ja sitä ohjaa perinteinen lautturi. Lautta-ajelu kestää noin 30 – 45 minuuttia. Matkalla nautittiin maisemista ja hanurimusiikista.

Varsinainen Dinosauruspuiستo (Baltowski Park Jurajski) valmistui viime vuonna ja siellä ehti vajaan vuoden aikana käydä peräti 80 000 vierasta. Heistä noin 70% oli Puolasta ja 30% ulkomailta. Alueen rakentaminen on ollut kova ponnistus pienelle kunnalle, mutta siihen on löytynyt vapaaehtoisten innostusta ja tarvittava pääoma. Alue on hyvin vaikuttava vierailukohde, jossa on runsaasti niin kooltaan kuin ulkonäöltäänkin mahdollisimman todenmukaisia dinoja, historiallista tietoa sisältäviä kylttejä, lapsille leikkialue, myymälöitä, ravintoloita jne. Puistossa on turistikautena töissä kymmeniä palkattuja henkilöitä, joista 95 % paikallisia. Puisto on alueen ehdottomasti valovoimaisin matkailukohde piikivikaivosten ohella. Näiltä kahdelta toivotaan tulevaisuudessa hyvinkin paljon.

Baltowin vierailu päätettiin lounaaseen kylätalolla ja isäntien hyvästelemisen jälkeen matka jatkui kohti Varsovaa.

Sunnuntai 21.4.2005

Varsovassa Hotelli Grandissa vietetyn yön jälkeen oli suuntana lentokenttä. Ennen paluulentoa Suomeen kello 10.45 oli kentällä hyvin aikaa ostosten tekoon. Helsinkiin saavuttiin kello 13.30.

Dinosauruspuisto. Kuva Anne Lahikainen